

• POŠTNINA • PLAČANA • V • GOTOVINI •

Zvůček

1933 — 1934

* L * X · X · X · V *

* 5 * 3 *

Vsebina tretjega zvezka

	Stran
1. I. B.: »Zvonček« svojemu ustanovitelju	33
2. Francè Podrekar: Risba	35
3. Ilka Vaštetova: Začarani polžek. Pravljica	37
4. Sultan in šolarček	40
5. Naredimo si letalo!	41
6. Vinko Bitenc: Ugrabljeni kraljevič. Pravljica	42
7. Fr. Škulj: »Gor' čez izaro...«	45
8. Kaj so jedli naši predniki	46
9. Živalska stanovanja	46
10. Drago Lavrenčič: Deca brez mladosti	47
11. Maksa Samsa: V spominsko knjigo. Pesem	48
12. Franjo Čiček: Zgodba o Tijeku Kijeku	49
13. Josip Vandot: Drejkine verne duše	50
14. Arnošt Adamič: Deček iz sirotišnice. Povest	53
15. Zastavice za brihtne glavice	56
16. Iz mladih peres. Prispevki »Zvončkarjev«	Tretja stran ovitka
17. Stric Matic — s košem novic	Četrta stran ovitka

**POKAŽITE IN PRIPOROČAJTE „ZVONČEK“ SVOJIM ZNANCEM!
NABIRAJTE PRIDNO LISTU NOVIH NAROČNIKOV! ČIM VEČJI BO
KROG „ZVONČKARJEV“, TEM LEPŠA IN OBSEŽNEJŠA BO VSEBINA
NAŠEGA LISTA!**

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za četrto leta 7'50 Din. Posamezni zvezki po 3 Din.

Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna. — Na ta naslov pošiljajte naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Krakovski nasip 22.

Rešitev ugank, nalog itd. sprejemamo le prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Dr. Pavel Karlin. — Izdaja, zalaga in tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

Vsebina tretjega zvezka

	Stran
1. I. B.: »Zvonček« svojemu ustanovitelju	33
2. Francè Podrekar: Risba	35
3. Ilka Vaštetova: Začarani polžek. Pravljica	37
4. Sultan in šolarček	40
5. Naredimo si letalo!	41
6. Vinko Bitenc: Ugrabljeni kraljevič. Pravljica	42
7. Fr. Škulj: »Gor' čez izaro...«	45
8. Kaj so jedli naši predniki	46
9. Živalska stanovanja	46
10. Drago Lavrenčič: Deca brez mladosti	47
11. Maksa Samsa: V spominsko knjigo. Pesem	48
12. Franjo Čiček: Zgodba o Tijeku Kijeku	49
13. Josip Vandot: Drejkine verne duše	50
14. Arnošt Adamič: Deček iz sirotišnice. Povest	53
15. Zastavice za brihtne glavice	56
16. Iz mladih peres. Prispevki »Zvončkarjev«	Tretja stran ovitka
17. Stric Matic — s košem novic	Četrta stran ovitka

**POKAŽITE IN PRIPOROČAJTE „ZVONČEK“ SVOJIM ZNANCEM!
NABIRAJTE PRIDNO LISTU NOVIH NAROČNIKOV! ČIM VEČJI BO
KROG „ZVONČKARJEV“, TEM LEPŠA IN OBSEŽNEJŠA BO VSEBINA
NAŠEGA LISTA!**

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za četrto leta 7'50 Din. Posamezni zvezki po 3 Din.

Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna. — Na ta naslov pošiljajte naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Krakovski nasip 22.

Rešitev ugank, nalog itd. sprejemamo le prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Dr. Pavel Karlin. — Izdaja, zalaga in tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

ZVONČEK

Čist s podobami za mladino

Čelo 35

November 1933

Štev. 3

»Zvonček« svojemu ustanovitelju

Malo je mož med nami, ki bi uživali toliki ugled in splošno spoštovanje med narodom, kakor ga uživa brat Engelbert L. Gangl, prvi namestnik staroste Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije, in to ne samo v našem jugoslovanskem narodu nego vobče med Slovani, zakaj on zavzema tudi odlično mesto v Zvezi »Slovansko Sokolstvo«, kjer vrši posle prvega podstaroste. Ta najvišja sokolska organizacija ima svoj sedež v Pragi in združuje v sebi vse slovanske sokolske združbe ter je predstaviteljica vsega Sokolstva sploh.

Dne 12. novembra t. l. je br. Gangl dočakal 60 letnico svojega rojstva, in ob tej priliki so se ga spominjali križem slovanskih zemljá ter mu izkazali splošno zaupanje in globoko spoštovanje, pa ne samo Sokoli, ampak tudi drugi stanovi in oblasti. Tudi »Zvonček« se s hvaležnostjo in radostjo spominja svojega ustanovitelja in dolgoletnega skrbnega urednika.

Ni nobena zasluga, ako kdo učka šestdeset let svojega življenja, toda velike zasluge, ki si jih je br. Gangl stekel v svojem življenju, njegovo požrtvovalno in nesebično delo, ki je bilo od prvega dneva, ko je stopil v javnost, pa do danes posvečeno domovini, mladini, vzgojstvu, kulturi, socialnemu napredku in Sokolstvu, so bile povod za slovesno proslavitev njegovega jubileja. O njem lahko rečemo s pesnikom:

Kar sil Ti dalo je nebo,
posvetil Ti si vse mladini,
posvetil vse si domovini.

Že kot mladenič učiteljskičnik je priobčeval svoje pesmi v »Ljubljanskem Zvonu«, in nato je v nepretrgani vrsti sledilo njegovo literarno delo. Posebno pa je posvetil svoje pero mladini, ki ji je iz ljubezni do nje napisal nebroj pesmi in pripovedk. In »Zvonček!« Ta se je rodil l. 1899. prav iz Ganglove ljubezni do mladine. Uvidel je kot učitelj, da naša mladina nima primerne lista, zato ga je ustanovil on, če tudi takrat prilike niso bile najugodnejše. Z veseljem in vneemo ter z nezlomljivo voljo — kakor vselej in povsod — se je oprijel dela pri »Zvončku« in pisal zanj ter ga urejeval skoro 30 let. Enako sta po njegovi zamisli nastala tudi lista »Domače ognjišče« in »Naša bodočnost«, prvi za starše, drugi za šoli odraslo mladino.

Malo jih je med vami, ki bi ne poznali tudi Ganglovih drobnih knjižic, ki jih je napisal in izdal za mladino. Vse to njegovo obširno mladinsko literarno delo je pričela letos lepo ilustrirano in opremljeno izdajati Učiteljska tiskarna pod naslovom »Moja pot«. — Br. Gangl je ustvaril v mladinski literaturi resnično nova pota, ki so ji dala svojstven izraz in so bila vodilna in merodajna za vso našo mladinsko literaturo z »Zvončkom« na čelu.

Toda brat Gangl se ni udeleževal samo kot mladinski pisatelj, mnogo je napisal tudi povesti in iger za odrasle, saj so znana njegova leposlovna dela: Veliki trgovec, Trije rodovi, Beli rojaki in druga ter drame Sin, Trpini, Dolina solz, Katka Poljakova, Sad greha, Sfin-ga itd. Koliko njegovih del strokovne, kritične, pripovedne in pesniške vsebine pa je razstresenih po raznih znanstvenih, strokovnih in leposlovnih listih. Saj je težko najti jugoslovenski list, ki bi ne imel Ganglovega spisa. Že samo Ganglovo literarno delovanje zasluži, da se ga spominjamo kot velikega in za narod zaslužnega moža, ki je posvetil svoje moči mladini in domovini. V vseh svojih spisih pa se s posebno ljubeznijo oklepa svoje ožje domovine Bele kra-jine in Metlike, kjer je bil rojen.

Z njegovim slovstvenim delom pa še davno ni izčrpano njegovo udeleževanje. Kot šolnik se je z vso verno, njemu lastno krepko voljo, vestnostjo in ljubeznijo posvetil organizaciji šolstva in učiteljstva. Vse važnejše učiteljske gospodarske ustanove so plod njegove zamisli in njegovega neumornega dela. Učiteljska tiskarna, Učiteljska knjigarna, Učiteljska hranilnica in posojilnica, Tvorница šolskih zvezkov in druge so močna gospodarska podjetja, ki so dala učiteljstvu trden temelj za lastno moč in napredek. Poleg tega je nad 20 let urejeval »Učiteljskega tovarišča«, kjer se je bojeval za blagor in napredek slovenskega učiteljstva. Pa tudi med učiteljstvom v bivši Srbiji in na Češkem je Ganglovo ime dobro znano in spoštovano. Razumljivo je, da ga šteje učiteljstvo med svoje najbolj zaslužne može in mu izkazuje globoko spoštovanje. Zato pa je bil za časa svetovne vojne od avstrijskih oblasti pre-ganjan kot učiteljski revolucionar in veliki Slovan.

Prva Ganglova služba je bila v Budanjah, v majhni vasi pri Vipavi. Takoj drugo leto je bil premeščen v Ljubljano, kjer se je že udeleževal v učiteljski organizaciji. Ko je dovršil študije na višji pedagoški šoli, je bil l. 1903. imenovan na pripravljalni raz-

red idrijske realke. Tu je služil do svetovne vojne, nakar je moral k vojakom. Če tudi je bil kmalu invalid, ga vojaške oblasti dolgo niso pustile domov. Po vrnitvi pa so ga poslali služiti v Trst. Nerač je zapustil Idrijo, kjer si je ustanovil svoj dom in kjer so mu potekla najlepša leta. Tu je bil nekaj časa tudi deželni poslanec. Po končani vojni l. 1918. se je preselil v Ljubljano in je bil leto pozneje imenovan za višjega šolskega nadzornika. S tem je dobil najlepše zadoščenje za svoje zaslužno delo in za pregnanstvo. Na tem odgovornem mestu je delal za napredek šolstva, ki se je pod njegovim vodstvom razvilo, kakor še nikdar prej, do svoje upokojitve l. 1927.

Ob 60 letnem jubileju je praznoval br. Gangl še dvojje obletnic, ki sta za njegovo življenjsko pot posebno važni in pomembni. Preteklo je namreč 30 let, odkar se udeležuje v Sokolstvu, in 10 let, odkar stoji na čelu jugoslovenskega Sokolstva.

Ko je prišel brat Gangl na svoje novo službovanje v Idrijo, se je začel zanimati tudi za Sokolstvo. Vsestransko in temeljito se je bavil z nauki nesmrtnega Tyrša, ustanovitelja Sokolstva. Poglobil se je v bistvo sokolske ideje, ki jo je vzljubil, kakor jo more pojmovati človek, ki je dovzeten za vse dobro in blago ter je prežet domovinske ljubezni in vnet zagovornik slovanske vzajemnosti. In tak je bil brat Gangl in je še danes, zato ga smatramo za najboljšega poznavalca in tolmača sokolske misli. Zdaj je zastavil tudi svoje večje pero in svoj veliki govorniški dar za Sokolstvo. Njegovo življenje je potekalo odslej v sokolskih krogih, kjer je dejansko izpolnjeval vse sokolske dolžnosti in se dosledno ravnal po sokolskih naukih in načelih, zato si je med članstvom kaj hitro pridobil bratsko zaupanje in spoštovanje. Brat med brati je vselej in povsod pomagal, kjer je mogel, bodril in navduševal bedne rudarje za vzvišena sokolska načela in ni zamudil prilike, da ne bi dvignil svoje besede v čast in obrambo Sokolstva. Znameniti so bili

ENGELBERTU GANGLU

PESNIKU IN PISATELJU, USTANOVITELJU IN
DOLGOLETNEMU UREDNIKU NAŠEGA ZVON-
ČKA, ODLUČNEMU VZGOJITELJU, SOKOLSKE-
MU VODITELJU OB JUBILEJU ŽIVLJENJA IN NE-
UMORNEGA DELA KLJUČE HVALEŽNA MĀADINA

SLAVA

njegovi govori, ki jih je imel ob raznih prilikah kot župni starosta, za katerega je bil izvoljen takoj ob ustanovitvi Idrijske sokolske župe, leto kasneje pa tudi za društvenega starosta. Njegova ognjevitá beseda, ki je navdušila narod, in njegov možati nastop sta mu pridobila med ljudstvom spoštovanje in zaupanje, a na višjih mestih in pri rudniški upravi, kjer je gospodovalo naduto nemško uradništvo, pa srdite nasprotnike. Toda to br. Gangla ni motilo, odločno je stopal po trdno začrtani poti in zmagal je, kakor kaže njegovo današnje z uspehom blagoslovljeno delo.

V ta čas spadajo tudi njegovi prvi sokolski spisi, ki jih je objavljá v takratnih sokolskih listih in v dnevnem časopisju ter si je tako tudi v širši sokolski javnosti pridobil priznanje in zaupanje.

Ko se je po končani vojni in po ustanovitvi samostojne jugoslovenske države poln vere v bodočnost vrnil v Ljubljano, se je pojavil takoj v krogu onih Sokolov, ki so si naredili nalogo, da zopet vzpostavijo sokolsko organizacijo, ki jo je svetovna vojna razmajala. Prevzel je mesto predsednika izobraževalnega in časnikarskega odseka v takratni Slovenski Sokolski Zvezi ter je urejeval prvih pet mesecev slovensko sokolsko glasilo »Sokol«, ki mu je dal trdno podlago in pravo smer. Zdaj se je pričelo delo za uedinjenje vsega jugoslovenskega Sokolstva, kjer je imel br. Gangl zopet obilo posla in odločno besedo. Na prvem sokolskem saboru v Novem Sadu l. 1919. je imel več referatov in je sodeloval v večih odsekih. Izvoljen je bil tudi v savezno starešinstvo. Dve leti pozneje, po smrti nepozabnega staroste dr. Oražna, je bil izvoljen za saveznega podstarosta, l. 1924. pa ga je Sokolstvo postavilo na najvišje in najbolj zaupno mesto, ko ga je izvolilo za saveznega starosta. Preudarno in odločno je vodil jugoslovensko Sokolstvo v najtežavnejših časih. Strogo se držeč sokolskih načel in najbolj strog napram samemu sebi v izpolnjevanju sokolskih dolžnosti, je varno in oprezno krmaril sokolsko organizacijo do vedno večjega razvoja in napredka.

Kakor se je uveljavljalo jugoslovensko Sokolstvo doma, tako je rastel njegov ugled tudi v tujini po nemali zaslugi br. Gangla. Češkoslovaško, Poljsko in Rusko Sokolstvo, izven mej Rusije, dalje Lužičko Sokolstvo, ki ga je sedaj nemška nestrpnost uničila, in jugoslovensko Sokolstvo so stvorili in se združili v zvezo Slovansko Sokolstvo, pri čemer je odločilno sodeloval tudi br. Gangl. Tako so spoznali njegovo idealno stremljenje in delo za Slovanstvo tudi drugi slovanski narodi, ki ga visoko čislajo. Zlasti ga cenijo češki Sokoli, ki so že več njegovih sokolskih spisov prevedli v češčino in jih priobčili v svojih listih. Isto pričajo tudi visoka češka odlikovanja, ki mu jih je naklonil predsednik češkoslovaške republike dr. Masaryk.

Leta 1929. je postala naša sokolska organizacija edino od države priznано telesnovzgojno udruženje pod pokroviteljstvom Nj. Vis. prestolonaslednika Petra, br. Ganglu pa je bilo zopet poverjeno vodilno mesto kot namestniku prestolonaslednika. Njegovo vodstvo nam jamči, da bo ostalo naše Sokolstvo na pravi poti in se zvesto ravnalo po veliki Tyrševi ideji, ki jo je pred 70. leti zasnoval ustanovitelj Sokolstva.

Težko je oceniti Ganglove zasluge za Sokolstvo, ko je izvršil in še vrši toliko podrobnega in tihega dela, o katerem lahko govore le oni, ki so v tesnih stikih z njim. Do skrajnosti vesten in neumoren je naš sokolski voditelj. V Sokolstvu ni lista, ki bi ne vseboval Ganglovih pesmi ali idejnih člankov. Znane so njegove drobne knjižice, ki v njih razlaga in tolmači članstvu in sokolski mladini veličino in važnost sokolske misli, kjer temeljito in navdušeno govori o sokolskih načelih in tako od leta do leta množi in širi sokolsko idejno literaturo, iz katere črpa članstvo sokolske nauke, ki so zapisani v tipičnem Ganglovem slogu in z njegovo blagodonečo besedo. Tudi oba mladinska lista »Sokolič« in »Naša Radost« sta zrastle z njegovo voljo in z njegovim sodelovanjem.

Vir vsemu njegovemu idealnemu udejstvovanju so njegove osebne vrline, ki jih združuje v sebi kakor malo-kdo. Njegov čisti značaj, njegovo do skrajnosti za vse dobro občutljivo srce, plemenitost duše, blagost srca, globokost ljubezni do domovine in ožje rodne zemlje, vse te dobrine mu dajejo neizčrpne zaklade, iz katerih zajema moč za svoja velika in ustvarjajoča dela. Pri svojem visokem položaju pa je br. Gangl skromen in ne pozna one na-

dotosti in visokosti, ki se radi pogosto pojavljata pri osebah, ki dosežejo odličnejša mesta.

Morda bomo njegovo plemenito mišljenje in stremljenje najboljše očrtali z njegovimi lastnimi besedami:

»Hočem, da to, kar je lepega, dobrega in plemenitega v meni, postane last vseh, in da se iz duš vseh izlije veletok vrlin za slavo in čast, v moč in poveljčanje naše skupne matere domovine.«

I. B.

Ilka Vaštetova

Začarani polžek (Pravljica)

(Konec)

Na drugi strani zemlje pa je Ajina mamica iskala svojo hčerko in jokala za njo.

Hajka se je bala, da ji mamica ne umre od žalosti. Zato je prosila:

»Ne jokaj, ljuba mamica! Dovolj, da grem in poiščem sestrico!«

A mamica se je bala, da ne izgubi še nje, zato je ni hotela pustiti od doma. Hajka pa ni nehala prositi, dokler ji mamica ni dovolila, da se je odpravila po svetu.

Šla je daleč, daleč, čez hribe in doline in povsod je povpraševala po sestrici.

Prišla je pod visoko goro. Tam je živel star samotar Vsevid. Njega je Hajka vprašala, kje bi našla sestrico.

Vsevid je vzel s police zemeljsko oblo, prijel v roke čudno orodje, nekaj vrtel in meril in delal na papir učene čačke, ki jih Hajka ni razumela. Naposled je dejal:

»Tvoja sestra je zdrčala skozi zemeljsko luknjo, ki jo je napravila čarovnica Čirečarebaba, da bi pomagala kralju Slinodvorskemu. Kralj Slinodvorski je hotel namreč tebe

in tvojo sestrico ujeti, ker sta mu ukradli njegov začarani grad — polževo hišico. Nu, prehitela ga je Čirečarebaba. In zdaj ne prideš do svoje sestrice, ako te ne ponese k njej ptič Srebrokril, ki ga ima čarovnica priklenjenega vrh te gore. Ključ, s katerim odkleneš ptiča, skriva Čirečarebaba v svoji skalni duplini. A pazi, da te čarovnica ne dobi v pest, sicer te speče in požre! Tu se okrepčaj za dolgo pot!«

Stari samotar je prinesel iz koče kos kruha, kos suhega mesa in skodelico mleka. A komaj se je vrnil v kočo in je Hajka nesla k ustom kos kruha, že je priskakljala do nje lepa srnica in jo milo pogledala.

Hajka ji je razlomila kruh na koščke in srnica je vse s slastjo pojedla. Nato se je vlegla deklici k nogam.

Zdajci je prijela Hajka za kos mesa. Ni še ugriznila, ko je skočil izza koče velik volk, se ustavil pred deklico, lačno gledal na meso in mahal z repom. Hajka mu je vrgla meso. Volk ga je pogoltnil in se zleknil k njenim nogam.

Ko je Hajka dvignila skodelico z mlekom, pa je prilomastil iz gozda velikanski medved. Hajka se ga je silno prestrašila, a medved se je ustavil pred njo in poželjivo gledal na mleko. Deklica je brž postavila polno skodelico predenj. Medved je mlaskaje popil mleko in se pridružil srnici in volku.

Hajka je potrkala na kočo in se zahvalila starcu, ki je sedel pri oknu.

»Že prav, že prav. Pa srečno hodi in varuj se Čirečarebabe!« ji je smehljaje naročal samotar.

Hajka je odšla v goro.

Ko že nekaj časa hodi po velikem gozdu in se boji, da bi ne zašla v njem — kdo priskaklja za njo?

Srnica.

In srnica skoči pred Hajko in ji kaže pot. Nista še dolgo hodili, ko prisopiha za njima volk. Tudi on se jima pridruži.

Zadnji pricaplja za njimi medved. Vsi štirje se vzpenjajo na goro.

Ko pridejo na konec gozda, tja, kjer se začenjajo skale, se oglasi srnica:

»Tukaj počakajte!«

In skoči naprej, navzgor proti velikim skalam, kjer je bivala čarovnica. Kmalu se srnica vrne in pove:

»Čirečarebabe ni doma. Kar brž tecite za menoj!«

Hiteli so vsi za njo. A komaj pridejo do dupline, stopi čarovnica iz gozda. Brž se vsi poskrijejo. Medved spleza na drevo, srnica skoči za grm, volk pa se potuhne za skale. Hajka, ki je že stala v jami, se stisne za veliko skladovnico drv.

Kmalu vstopi čarovnica, vrže narbrano zelišče v lonec z vodo, napravi ogenj na ognjišču in pristavi lonec ter godrnja:

»Še mesa si moram preskrbeti. Pojdem v dolino in, če dobim otroka, ki se sam potepa okrog, ga za koljem in skuham v juhi.«

S police vzame dolg nož, stopi z jame, zavalj veliko skalo pred njo in odide proti dolini.

Ko je bila že daleč spodaj, pride Hajka iz skrivališča in poizkuša odvaliti skalo, toda skala je bila pretežka. Hajka je bila ujeta.

Zdajci se priplazi medved do vhod, da, z vso močjo se upre ob skalo in jo zavalj proti dolini. Skala zagrmí navzdol, naravnost za čarovnico. Dohiti jo in — jo zmečka.

Vsi se oddahnejo in od veselja zaplešejo po jami in zapojejo:

„Čirečare! Hahaha!
Stara baba čarala,
male je otroke jedla.
Medved skalo je zavalil;
skala babo je podrla.
Huda baba je umrla.
Čirečare! Hahaha!“

Hajka se spomni svoje uboge sestrice in prične iskati ključ, da odklene ptiča Srebrokrila. A ključa ne najde nikjer, četudi prevrne vse po jami.

Na pomoč ji priskoči volk. Duha, duha naokrog, prične brskati in kopa z nogami pod ognjiščem in — izkoplje ključ, poleg njega pa še palico, s katero je čarovnica čarala.

Vsa vesela vzame Hajka ključ in palico in vsi pohite na vrh gore. Že od daleč se jim blešče srebrna krila čudovitega ptiča nasproti. Hajka oprosti ptiča in mu zleze na hrbet. Toliko, da se deklica utegne posloviti od svojih spremljevalcev, že se ptič dvigne z njo visoko pod nebo.

Leti in leti. Leti noč in dan, da obleti polovico zemlje. Ustavi se

na veliki trati pri morju, kjer se divjaki pripravljajo, da praznujejo svatbo svojega glavarja z zlatolaso nevesto Ajo.

Komaj se spusti Srebrokril na trato, že se kričaje razprše divjaki na vse strani. Mislijo, da jih je obi-

Hajka se spomni na čarovno palico. Dvigne jo nad sestrico in za kliče:

»Čirečare — bodi bela!«

In glej — v istem trenutku se je Aja izpremenila. Vsa je bila zopet lepo bela.

skala hudobna čarovnica. Le Aja se ne ustraši, kajti spoznala je svojo sestrico Hajko. Vsa vesela ji steče naproti.

Hajka objame sestrico, hitro sedeta obe na ptiča in Srebrokril ju odnese proti domu.

Aja se stiska k sestrici in skriva obraz. Sram jo je, saj je vsa črna, le lasje so ostali zlati. Milo se razjoče.

Preleteli so pol zemlje in se ustavili pod gozdom blizu mesta, kjer je bivala mamica. Aja je tekla domov, da potolaži mamico. Hajka pa se je domislila, kaj ji je pravil samotar o začaranem kralju Slinodvorskem, in sklenila je, da ga reši.

Poiskala je sivega polžka in zavih-tela nad njim palico:

In res — polžek se je razblinil v meglo in iz megle je stopil pred Haj-

ko kralj s krono na glavi in jo prosil, naj postane njegova žena.

Kmalu sta prihiteli v gozd Aja in mamica. Aja je prinesla lepo polževo hišico, da izpolni obljubo. Močno sta se začudili, ko sta ugledali Hajko ob kraljevi roki. Aji je padla hišica iz rok, tako je bila presenečena.

Tedaj pa je zabobnelo, da se je zamajala zemlja. Iz polžje hišice je zrastel prelep grad in od vseh strani so prihajali odrešeni dvorjani, da čestitajo svojemu vladarju. Spremili so ga v grad, kjer so vsi srečni in veseli praznovali kraljevo svatbo s črno laso Hajko.

Sultan in šolarček

Nekega dne se je sprehajal mogočni sultan Mustafa po carigrajskih ulicah, pa je srečal na sprehodu deco, ki je ravno hitela iz šole domov. Izmed šolarčkov mu je posebno eden ugajal, zato ga je ustavil in vprašal, kaj se najrajše uči. Ko mu je deček odgovoril, je bil car z odgovorom tako zadovoljen, da je potegnil cekin iz žepa in mu ga ponudil.

Deček pa ni hotel vzeti cekina in ko ga je sultan vprašal, zakaj ga ne mara, mu je odgovoril:

»Ne smem, zaradi mamice, ker bi drugače mislila, da sem ga nekje ukradel!«

Car pa mu reče:

»Kar vzemi ga, pa povej doma, da ti ga je dal sam car.«

Šolarček mu zopet odvrne:

»Ne smem, ker bi mi mati rekla: če bi ti dal car, bi ti dal gotovo več.«

Sultanu je bil deček zdaj še bolj všeč, zato izvleče iz žepa polno pest bleščečih cekinov in mu jih da, pa mu tudi ukaže, naj pride prihodnji dan k njemu na dvor.

Drugi dan odide šolarček k sultanu; toda ko hoče vstopiti v palačo, ga ustavi stražar in ga ne pusti dalje. Mali deček dolgo časa moleduje in ko mu vse prošnje in solze

nič ne pomagajo, pove stražniku, kaj se je prejšnji dan dogodilo, pa ga zato ponovno poprosi, naj ga pusti na dvor.

Ko stražnik to čuje, mu reče:

»Dobro, pustim te noter, toda le pod pogojem, da si razdeliva vse, kar dobiš pri carju.«

»Naj bo,« odgovori prebrisani dečko, »meni eno, a tebi vse ostalo!« —

Ko je prišel šolarček pred carja, ga vpraša car, kaj si želi. Ta mu pa odgovori, da noče ničesar, le sto udarcev po podplatih naj mu presvetli vladar milostno nakloni. Car ga je od tega zavračal, toda ker ga ni bilo mogoče pregovoriti, zaukaže, naj prinese šibe.

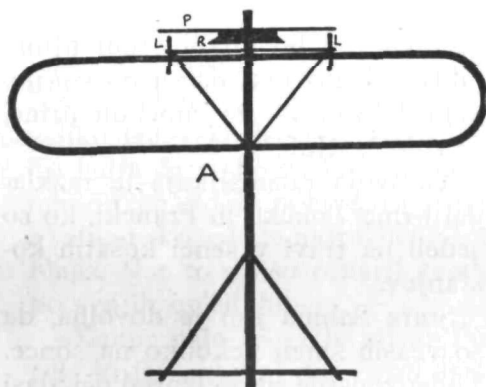
Ko je bilo za sto udarcev vse pripravljeno, pa prične deček: »Visoki car, zaukaži, da dobim jaz en udarec, a ostalih devetdesetdevet pa naj dobi tisti, ki čuva tvoja vrata, ker me ni hotel pustiti v palačo, dokler mu nisem obljubil, da si razdeliva darove, ki jih dobim od tebe. Obljubil sem mu vse razen enega.«

Ko je car to slišal, je zaukazal kaznovati stražnika, dečka pa je vzel k sebi in ga dal v višje šole. Pravijo, da je bil deček pozneje najboljši carjev svetovalec.

Naredimo si letalo!

Dandanes je že ves svet v znamenju letalstva in tudi pri nas se je začela zadnja leta ta prometna panoga izdatno širiti. Zato tudi ni prav nič čudno, da se danes zanima vsak, pa najsi bo mlad ali star, za letala in druga zračna prometna sredstva. Tudi mi Zvončkarji si bomo zgradili majhno letalo, da bomo tako v malem tekmovali z graditelji pravih zračnih velikanov.

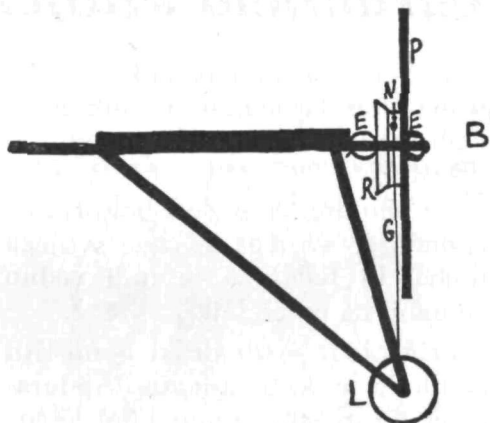
Za naše letalo potrebujemo 5—6 dolgih in tenkih vrbovih oluščenih vejic, nekaj kosov pergamentnega papirja in štiri tanke gumijaste vrvce, kakor jih imajo v trgovinah za ovijanje manjših zavojev.

Ogrodje za letalova krila si upognemo iz dveh dolgih vrbovih šibic. Najprej njihove konce na eni strani prav na dolgo narežemo in poskusimo, če se vse štiri narezane ploskve gladko ujemajo druga z drugo. Nato položimo konce skupaj in jih ovijemo z mehko in najtanjšo žico, kakor jo sploh moremo dobiti. Ravno v sredini obeh kril pa pritrdimo počez debelejšo vrbovo vejico. S to pritrditvijo dobi krilno ogrodje potrebno obliko. Če pa nam ogrodje vzlic temu nagaja in se krivi navzgor ali navzdol, potem ga pa ravnajmo in upogibajmo z roko toliko časa, da dobimo zaželeno in popolnoma ravno obliko. Debelejša vrbova šibica, ki tvori trup letala, dobi na zadnjem koncu rep ali krmilo, ki sestoji iz treh kratkih in tankih vrbovih vejic, ki so pritrjene na trup na isti način (z žico!) kakor krila (glej sliko A).

Ogrodje s kolesi in propelerjem na sprednjem delu letala napravimo najprej zase iz petih kratkih šibic in ga pozneje, ko je gotov, pritrdimo na prednji del. Nato izrežemo iz močnega kartona dvojno ko-

lesc in ju pritrdimo s pomočjo majhnih žebličkov na os voznega ogrodja, toda tako, da se lahko prosto vrtita. (na sliki: črka L). V to os urežemo v bližino kolesc na vsako stran po eno zarezo, pa ne preveč globoko, da se vrbova šibica ne zvije zaradi tega ali celo zlomi. Še preden pa sestavimo vozno ogrodje skupaj, pa ne smemo pozabiti, vtakniti na os vse 4 gumijaste vrvce, ki smo jih omenili v uvodu. Propeler izrežemo iz trdega in močnega kartona ali pa ga izrezlamo iz koščka lipovega lesa. Propeler je pritrjen oziroma prilepljen na vmesni del (na sliki

zaznamovan s črko R), ki ni nič drugega nego odžagani košček kolesca za sukanec (odžagamo ga toliko, da ostane od notranjega dela kolesca le majhen, pol centimetra širok rob). Na odžagano ploskev prilepimo propeler s klejem. Mora pa dobro držati, zato je priporočljivo, da oba dela nekoliko ogrejemo, preden ju namažemo z lepilom. Vrstni red vseh motornih pripomočkov za naše letalo, če ga gledamo od spredaj, je sledeči: najprej pride preluknjana steklena kroglica (črka E), ki ima nalogo, da zmanjša trenje med žebličkom in propelerjem; nato pride propeler na kolescu in za tem zopet steklena kroglica. Preden vtaknemo skozi vse tri luknjice (kroglica, propeler, kroglica) tanek in dolg žebliček in pritrdimo vse skupaj v srednji del letalovega trupa, pa napravimo še nekaj. V odžagani del kolesca zabijemo na dveh naproti si stoječih mestih dva žeblička z debelo glavico (črka N); na vsakega pritrdimo po dve gumijasti vrvici; preostala konca vrvic pa porinemo v zarezi, ki smo ju napravili v

osi voznega ogrodja. Ko je na ta način motor docela gotov, pa pritrdimo vse skukaj, kakor smo že zgoraj povedali, na ven štrleči prednji del trupa.

Sedaj lahko prevlečemo ogrodje s tenkim pergamentnim papirjem. To napravimo na isti način, kakor delamo pri papirnatih zmajih. Najprej izrežemo papir v določeno obliko, položimo nanj ogrodje in upognemo papir ob robovih, na okroglih mestih pa napravimo ureze, da se papir povsod lepo prilega. Nato namaže-

mo notranje robe papirja z vročim klejem in jih pritismo skupaj. Na isti način prevlečemo tudi rep letala.

Letalo je gotovo in lahko ga kar preizkusimo. Postavimo ga na mizo, zavrtimo propeler tolikokrat okoli njegove osi, kolikokrat gre in ga naenkrat spustimo. Če smo pri delu pazili na to, da je lahek in da je teža razdeljena na obe krili enako, bomo doživeli, da bo letalo steklo po mizni ploskvi in letelo še nekaj metrov naprej po zraku.

Vinko Bitenc

Ugrabljeni kraljevič (Pravljica)

Več dni je minulo, odkar je bil princ don Fernando ujetnik morskih roparjev. A rešitve ni bilo od nikoder.

Ni bilo ure, da bi se z bolestjo ne spominjal svojega očeta, svojega doma. In tedaj se je tudi vedno spomnil na opico Diki.

Princ je v svoji deški domišljiji slutil, da se očetova ladja »Abduraman« po srečanju z morskimi roparji na morju ni vrnila v Valencijo, ampak se je gotovo zasidrala v kakki luki na otokih, odkoder bodo oboroženi vojaki skušali najti skrivališče morskih roparjev.

V svoji otroški priprostosti si je princ tolmačil nenaden odhod poglavarja Esmeralda tako, da se ta bržkone pogaja v pristanišču s kapitanom »Abduramana« za izročitev princa proti bogati odkupnini.

Kapitan seveda noče pristati, Esmeraldo noče popustiti in tako se pogajanje zavlačuje. Nekega dne pa bo prišel poglavar Esmeraldo, prinesel bo vest, da je on, princ iz Toleda, prost in lahko takoj odide. Toda on ne bo zapustil svojih prijateljev, Tončka in Francke, preprosil bo po-

glavarja, da bo dovolil tudi njima oditi. Njegov oče, da ga bo sijajno poplačal za to, — to jamči on, princ, s svojo častjo!

Ta svoja razmišljanja je razkladal princ Tončku in Francki, ko so sedeli na travi v senci košatih koštanjev.

Stara Sabina jim je dovolila, da so včasih smeli nekoliko na sonce. Toda izpustila jih ni izpred oči, dasi je vedela, da bi bil beg skoro nemogoč, kajti morski roparji so bili neprestano na straži pred morebitnimi nepoklicanimi gosti, ki bi se drznili napasti roparsko naselbino.

Odkar je bil princ Esmeraldov ujetnik, je postala Sabina krotkejša. Ni si upala več pretepati Tončka in Francke, ker je videla, kako dober in ljubezniv je princ napram njima.

Pred princem pa je kazala zvita Sabina veliko spoštovanje, ker je vedela, kako sijajno odkupnino bo ponudil za princa mavriški knez.

Tonček, dasi šele štirinajstleten, je bil za svoja leta močan, prava gorenjska korenina. Če je starka včasih grdo ravnala z njim in njegovo sestrico, se ji je postavil po robu.

Nekega popoldneva so zopet vsi trije sedeli na zeleni trati pod senčnimi drevesi. Na temnomodrem nebu ni bilo niti enega oblačka. Sonce je plamtelo kakor velika zlata luč.

Ženske so sušile perilo, razcapani otroci pa so kričali in se podili po travi. Moških ni bilo doma. Odšli so bili na obalo oprezovat, kdaj bo priplula mimo otokov kaka ladja, da bi jo napadli.

Tonček je prejšnjega dne prisluškoval pogovoru med Sabino in nekim morskim roparjem.

Iz tega pogovora je zvedel, da nameravajo morski roparji danes zvečer na vzhodni strani obale napasti veliko trgovsko ladjo iz Barcelone. Ta ladja da se bo vračala iz Afrike mimo tega otočja in bo natovorjena z velikansko zalogo najrazličnejšega blaga. Vse to da so roparji zvedeli po svojih ogleduhih.

»Kakor nalašč,« si je mislil Tonček, ki je že nekaj dni koval skrivnostni načrt za beg, a ga doslej še ni razodel ne sestrici, ne princu.

A danes se je odločil, da svoj načrt izvede za vsako ceno.

»Fernando,« je dejal princu, ki je ves zamišljen z bledim, shujšanim obrazom, strmел na morje, »ali res misliš, da te bo Esmeraldo osvobodil in te vrnil očetu?«

»Trdno sem prepričan o tem, kajti poglavarju morskih roparjev je denar vse na svetu.«

»Saj ravno zato je Esmeraldu vseeno, komu te proda. Iz maščevalnosti te bo mogoče nalašč ponudil trgovcu s sužnji, kakor mene in sestrico.«

Na te besede mladega modrijana princ ni ničesar odgovoril, samo glo-

boko je vzdihnil. Tonček se je ozrl naokoli, sklonil se k princu in dejal:

»Edina naša rešitev je, da zbežimo odtod.«

Princ je Tončka hlastno zgrabil za roko.

»Zbežimo? Kam?!«

V teh dveh besedah je bilo toliko prikritega veselja, kakor da bi bil princ že zdavnaj Tončkovih misli, le da teh misli glasno ni izrekel.

Francka ni razumela, za kaj gre.

»Kaj si rekel, Tonček?«

»Nocoj bomo pobegnili,« ji je pojasnil Tonček v slovenskem jeziku.

»Jezus Marija, če nas zasačijo,« je zaskrbelo Francko.

V duhu je že videla, kako žvižga Sabinin korobač po njenem hrbtu.

Tonček se je spet ozrl okrog sebe. Nihče se ni brigal zanje; Sabina je sedela pred votlino, zamaknjena v svoje večno krpanje cunj.

»Jaz sem si naš beg takole zamislil,« je pričel Tonček. »Nocoj bo noč temna, ker luna vzide šele proti jutru. Morskih roparjev ne bo doma, to vem zagotovo iz pogovora

med Sabino in nekim roparjem. Nudi se nam torej ugodna prilika. Skozi kuhinjo seveda ne bomo mogli, ker leži Sabina ob vratih počez in bi morali stopati čeznjo. Treba bo splezati skozi okno. Ko bomo zunaj, pa hitro po stezi navzdol k morju. V skriti morski zaseki je vedno nekaj čolnov priklenjenih, najbrže tudi kaka mala jadrnica. In ta nas popelje preko zelene morske ravni — v svobodo!«

Kakor zamaknjen je poslušal princ pripovedovanje Tončkovo. Zdelo se mu je, da posluša prelesto bajko o hrepenenju in sreči.

Francka pa ni razumela vseh besed učenega bratca; pač pa je iz njegovega obraza in iz kretenj rok uganila smisel pripovedovanja. Tonček se je namreč silno trudil in se lovil za izrazi v španskem jeziku; kar ni mogel dopovedati z besedami, je pokazal in tolmačil z rokami.

Princ je od tega trenutka dalje imel Tončka za svojega rešitelja. Neizmerno veselje mu je sijalo v temnih, od hrepenenja in joka bolnih očeh. Vroče je objel in poljubil svojega pogumnega prijatelja. Francka pa je pokazala svojo žensko bistrovidnost v tem, da jo je zaskrbelo, kaj bodo med vožnjo po morju jedli.

»Nič ne skrbi,« je dejal Tonček. »Sem že v teh dneh nanosil nekaj pomaranč in smokev pod posteljno vzglavje; imeli bomo dovolj.«

»Pa še nekaj, Tonček, kako boš pa odpel verige, ko praviš, da so čolni priklenjeni z verigami ob skalah?«

»Bodi brez skrbi, Francka! Midva s princem bova že sama opravila to delo.«

In tako so se še dolgo pogovarjali mladi ujetniki med seboj in kovali načrte o begu. Sonce se je že bližalo zatonu.

Otroci so se podili za pisanimi metulji, plezali na drevesa in počenjali vsakovrstne neumnosti. Ženske so zgibale posušeno, razcefrano perilo. Ena izmed njih je pela s hripavim glasom neko popevko v arabškem jeziku.

Sabina ni več krpala pred votlino svojih cunj, ker je bila zadremala.

»Naša stara čarovnica pa dremlje,« je veselo pripomnil Tonček, ko je zagledal dremajočo Sabino, kako je opletala z glavo zdaj na desno, zdaj na levo, sklonila se naprej in vrgla glavo spet nazaj.

»Oh, zakaj se ne zvrne v prepad!« Šaljive besede Tončkove so vzbudile veselost. Princ se je od srca nasmejal, kakor že dolgo ne, Francka in Tonček pa sta mu pomagala.

Nenadoma se je Sabina predramila, začudeno je pogledala po zeleni trati. Pogled ji je takoj obvisel na njenih treh varovancih. Glasno je zakričala nad njimi:

»Hola! Vsi trije notri! Ste se menda že naležali, kaj? Santa Maria, kakšni lenuhi!« je mrmrala sama med seboj, pobirala cunje, ki so ji bile zdrknile z naročja, se počasi vzdignila s klopi in drsala v votlino. Na pragu se je še enkrat ozrla nazaj, hoteč se prepričati, če so »lenuhi« izpolnili njen ukaz.

Princ, Tonček in Francka so se s počasnimi koraki bližali temnim votlinam.

»Če Bog da, se odpravljamo danes zadnjikrat v ta nesrečni brlog,« se je samozavestno oglasil Tonček.

(Dalje prihodnjič.)

»Gor' čez izaro . . .«

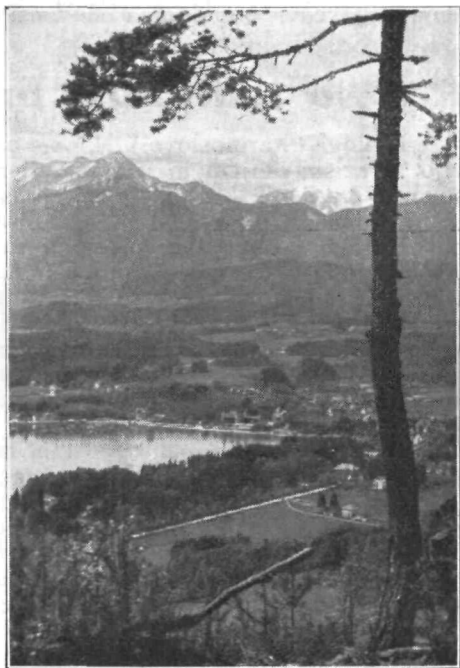
Ljubi mladi čitatelji Zvončka, kdo izmed vas ne pozna te lepe pesmi?! Saj ste jo že tolikokrat popevali v šoli, pa tudi drugje ste jo že čuli. Kaj ne, lepa je in se vam je priljubila. Marsikateri pa ne ve, kje je nastala in zakaj. Doma je v lepi Koroški, kjer prebivajo tudi naši rojaki Slovenci.

Gotovo ste radovedni, kje in kakšna je Koroška. Vsi poznate na severu naše ljubljanske kotline v nebo segajoče gorovje »Karavanke«. To je dolg in visok gorski greben, ki meji našo domovino od Koroške. Če se vzpnemo na enega izmed vrhuncev Karavank, se nam odpre dalje proti severu presenetljivo lep razgled. Pod nami se razprostira široka, z valovitim hribovjem večkrat razmejena dolina, posejana z malimi griči in hribi, ki so porasli z bujnimi gozdovi. Vmes so rodovitna polja, zeleni travniki in senožeti. Po vsem ozemlju so razprežene kakor pajčevina svetle črte — ceste. Po sredini opazimo dolgo, kakor kača se vijočo močnejšo črto, ta se svetlika v sončnih žarkih — reko Dravo z neštetimi malimi žilicami — rečicami in potoki. Po vsej pokrajini pa mežikajo, kakor razbiti kosi zrcal, večja in manjša jezera. Izza svežega zelenja se blišče v sončnih žarkih v praznični belini cerkvice, hišice, vasi, trgi in mesta. Naravna čudežna preproga, sestavljena v vseh mogočih barvah, leži pred našimi, od čudovite lepote strmečimi očmi zemlja, od pamtiveka last naših rojakov koroških Slovencev. Tam daleč na severu in zapadu nam zapirajo pogled mogočni, do neba segajoči gorski velikani, pokriti z večnim snegom in ledom.

Bajna, razkošna, nepojmljivo lepa je ta slika. Kdor jo je videl enkrat, mu ne da srce miru, vabi ga in vleče tajna sila, gorko hrepenenje videti še in še to čarobno sliko, piti z očmi lepoto čudovite zemlje Koroške, zibelke Slovencev.

Izkopnine in razni najdeni predmeti nam dokazujejo, da so imeli v najsta-

rejših časih to zemljo v svoji lasti Iliri in Kelti. Te so izpodrinili Rimljani. Ko je razpadla rimska država, so prišli iz podunavskih ravnin Slovenci, ki so zasedli vse te pokrajine ob rekah in rečicah tja do Toblaškega polja. Uselitev se je izvršila okrog l. 500. po Kr. r., tedaj pred 1400 leti. — Ker so prebivali med visokimi gorami, so jih ime-

novali gorske Slovence (Karantane). Obdelovali so polje in redili živino. Imeli so svoje poglavarje, vojvode imenovane, ki so jih ustoličevali po slovanskih obredih na Gosposvetskem polju. Stolovali so v Krnskem gradu pri Gospe sveti — najstarejši slovenski cerkvi, ki jo je posvetil škof Modest konec 8. stoletja. Zgodovinska priča je še danes ohranjeni vojvodski prestol.

Zaradi zgodovinsko priznane krotkosti in miroljubnosti si niso koroški Slovenci ohranili samostojnosti niti svobode. Že leta 843. so prišli pod nem-

ško nadoblast, pod katero so ostali še dandanes. Zaradi stalnega tujega pritiska se je njihovo število silno skrčilo. $\frac{2}{3}$ lastnega ozemlja je prišlo v nemške roke; le imena rek in gora in deloma naselbin so neoporečna priča, da je bila nekdanja ta zemlja slovenska posest. Kako nerazumljivo hitro pada število kor. Slovencev, naj povedo te-le številke: L. 1848. so našteali 120.000 kor. Slovencev, dobrih 50 let pozneje pa le 82.000. Glavno mesto Celovec je imelo pred 60 leti trikrat toliko Slovencev kakor Nemcev, saj je bilo razven par nem. trgovcev, popolnoma slovensko

mesto, a danes kaže — to nekdanj glavno torišče koroških rojakov — skoraj popolnoma nemško lice, dasi ima okolica še dovolj Slovencev in tudi v mestu jih je mnogo.

Težko nam je ob žalostni ugotovitvi, da nazaduje število naših ljudi in da prehajajo naše najlepše pokrajine v tuje roke. Narod čuti to bolečino. Razžaloščen in razdvojen v svoji mehki, čuteči duši toži v narodni pesmi:

»Zdaj vse minulo je,
Nič več pel ne bom,
Ker ni več moj mili, dragi dom!«

(Konec prihodnjič.)

Kaj so jedli naši predniki

Arheologi (starinoslovci), ki se bavijo z raziskavanjem in izkopavanjem starin v različnih krajih, da preizkusijo na ta način preteklost in nezapisano zgodovino človeštva, pišejo v novjšem času v časopisih mnogo o načinu prehrane pračloveka. Na podlagi najdenih ostankov hrane, okamenelih koščic, posode in sličnih predmetov si morejo napraviti jasno sliko o tem, kaj so jedli naši predniki pred več kakor deset tisoč leti.

V tistem delu Evrope, ki je bila takrat pred 10 tisoč leti prosta večnega ledu in zime, je bilo neobičajno mnogo divjačine in čisto naravno je, da so jedli tedanji ljudje skoro izključno le meso teh živali. Lov je bil tedaj kaj navaden sport, zakaj ljudje niso imeli razen njega nobenega drugega opravila in poklica.

Kokoš so poznali v najstarejših časih, ker je prišla v Evropo že koncem

kamenite dobe, ko so prvi azijski narodi pričeli prodirati v naše kraje. V Indiji pa še danes živi v prostranih džunglah divja kokoš, ki je skoro na las podobna naši.

Ravno tako so bile našim prednikom znane tudi gosi in race. Po arheoloških odkritjih so se naši predhodniki torej že pred deset tisoč leti mastili z gosjo pečenko.

Posebno dobro so nam ohranjeni okameneli ostanki naselbin evropskih praljudi v Švici. Nedaleč od švicarsko-italijanske meje so odkrili v nekem skalovju v bližini jezera veliko naselbino Evropcev, ki so živeli tam pred mnogo tisoč leti. V pečinah so našli tudi prav dobro ohranjene okostnjake gosi in rac. Iz tega sledi, da so jim bile te živalce domače živali in da so jih seveda ob določenih prilikah tudi uživali.

Živalska stanovanja

Niso samo ljudje edina bitja na naši zemlji, ki si umejo graditi stanovanja. Tudi živali, in sicer od najvišjih do najnižjih vrst, so v tem pravi veščaki. Posebno poljske miši, ki jih gotovo vsi poznate, se odlikujejo v stavbni stroki po svoji iznajdljivosti in bistroumnosti. Te živalce žive vedno v družinah po več članov kakor mi ljudje. Vsaka družina si napravi pod zemljo ugodno stanovanje, ki je s hodniki in

rovi zvezano s sosednjimi stanovanji. Preko poletja si poljske miši izkopljejo v bližini svojega stanovanja pravcata skladišča in jih napolnijo z jabolki, klasjem, žitnimi zrnji in drugo hrano; posebno se pa založijo z orehi in lešniki, katere zelo ljubijo. V prostori, ki v njih prebivajo, si napravijo udobne posteljice iz volne ali iz perja in tu v miru pričakujejo pomladi, ki jih vzdrami k novemu življenju.

Deca brez mladosti

Dolg čas je v šoli. Učiteljica ne prestando govori in razlaga, a otroci je ne slišijo. Ne razumejo njenih tujih besed, pa so jim misli kakor ptičke zletele iz mračne, neprijazne šolske sobe na sončno gmajno, med bodoče brinje in sive skale. Tam je njihov svet; popoldne bodo tam paskli, kozolce bodo prevračali, svinjko bili, potem bodo v »nebesa lezli« in na koncu si bodo pripovedovali čudovite bajke in povesti. O, kako lepe so pravljice, škoda, da v šoli ne slišijo nobene...

»Giovanni Rebec«!¹

Strese se kuštrava glava Rebčevega Ivana v predzadnji klopi in se prebudi iz prelepe zamaknjenosti. Ivan vstane in upre pogled v učiteljico. Ne ve, zakaj ga je poklicala. Morda ga je kaj vprašala, a on ne ve kaj; morda ga je hotela le pokazati zavoljo nepazljivosti.

Strmi in čaka.

Učiteljica pa razvije zavoj, ki je ležal že od jutra na mizi, in iz njega vzame novo črno srajco.

»Giovanni Rebec, vieni qui!«² Ivan razume, a vendar se ne gane. Stoji v klopi in v hipu se spomni na tiste v črnih srajcah, ki so pred mesecem rjovel po vasi in pretepli gospoda župnika, spomni se Blažinovega Pepija, ki ga v vasi nihče ne mara in se ga vse izogiblje. Tudi njega je že videl v črni srajci. Tisti, ki so odpeljali pred letom sosedovega, so bili tudi črni.

¹ Giovanni = Ivan.

² Ivan Rebec, pridí sem!

Par trenutkov je vse tiho. Učiteljica stoji na odru in čaka. Otroci, odtrgani od svojega hrepenenja po gmajni, zadržujejo sapo, upirajoč oči v Ivana, čutijo vsak utrip njegovega srca, slutijo vsako njegovo misel.

Ivan molči.

»Rebec, vieni qui!« Ostreje odmeva glas po razredu. Ivanove oči se zaiskrijo; trmasta upornost je v njih.

»Nočem!«

Otrokom se izviije iz prs rahel vzdih: pričakovanje, ki je za trenotek napelo njih pozornost, se je izpolnilo.

Učiteljica se zdrzne, stopi z odra in prihaja med klopi. Ustavi se pri Ivanu, ponuja mu srajco. Pa govori, mnogo govori. Otroci je ne razume-

jo povsem, a njen mili, sladkobni glas ponuja Ivanu črno srajco.

Ivan odkimava.

Učiteljčin glas postaja ostrejši in grozeč in se končno sprevrže v vpitje.

Ivan stoji nepremično, njegove bleščeče oči so uprte v kričečo učiteljico. Ko mu zopet ponudi srajco, odvrne nestrpno.

»Nočem postati balila!«

Otroci zrejo s tihim občudovanjem v Ivana; čutijo, da je on odločil za vse.

Učiteljica strmi v upornega fanta, nato brez besede odide iz razreda.

Težko pričakovanje je leglo na otroške duše. Sedaj se mora nekaj zgoditi, nekaj nenavadnega.

Tiho minévajo minute.

Vstopi orožnik z učiteljico. Živahno si nekaj dopovedujeta. Otrok se poloteva nemir. Preplašeni pogledujejo drug drugega in Ivana, ki še vedno stoji ves blede, a bleščečih oči.

Orožnik stopi med otroke in gre naravnost do Ivana.

»Prendi«,³ in mu pomoli srajco.

Ivanu zadrhte ustnice, ko spregovori pol boječe pol jezno: »Nočem.«

Orožnik hoče zlomiti fantovo upornost. Prestrašiti ga hoče. Naperi puško proti Ivanu: »Prendi la camicia o sparo.«⁴

Deca se zgrozi, zavpije. Prestrašene deklice zaplakajo; fantje strmijo, tresoči se in prepadeni. Ivanu je z lic izginila poslednja kaplja krvi. Pest je skrčil; posinele tresoče se ustnice je stisnil med zobe.

³ Vzemi!

⁴ Vzemi srajco, če ne streljam

Trenotek, dolg ko večnost!

Ivan hoče nekaj reči: ustnice premika, a besede ni slišati.

Orožnik ponovi grožnjo.

Tedaj bruhne iz Ivanovih prsi: »Ustrelite me, a črne srajce nočem!«

Učiteljica in orožnik se spogledata, take odločnosti nista pričakovala.

Puška omahne. Otroška srca, do vrha napolnjena s strahom in bolečino, bijejo mirneje. Orožnik odhaja in govori z učiteljico.

V predzadnji klopi stoji Ivan. Še vedno je blede, njegove oči bliskajo za odhajajočim; preko usten mu je prilezel nasmeh.

Pred vrati glasen, tuj razgovor, v razredu pa mir, strahoten molk kakor v grobnici.

V klopih sedi deca brez mladosti.

O, uboga naša deca, ki raste med trpkim brinjem in trdo kraško skalol!

Opomba

Dogodek, opisan v tej črtici, je resničen; dogodil se je v Brezovici pri Herneljah v Istri.

*

Maksa Samsa

V spominsko knjigo

*V trpljenju bodi nem ko riba,
ki vjame ribič jo na trnek skriti . . .
Ni treba se pred svetom ti solziti,
najsrečnejši med nami križ svoj nosi . . .*

*Ne toži, če se niso noge tvoje
privadile Kalvarije še hoje:
če ranjene in trudne krvavijo,
o bolečini usta naj molčijo . . .*

Zgodbe o Tijeku Kijeku

Dragi prijatelj! Če potuješ po lepem in širnem Dravskem polju, opaziš na obronku zelenega Pohorja ličen grad Hompoš. Pod gradom leži prijazna vasica, kjer je bil rojen pred več kakor 150. leti Tijek, ki so mu ljudje zaradi debele glave rekali »Tijek Kijek«. Tijeku je zgodaj umrla mati in tako je rasel sirotek sam v božji prirodi med usmiljenimi in neusmiljenimi ljudmi, ki so tlačanili hompoškemu grajščaku.

Pravili so, da je bil Tijek Kijek bolj kratke pameti in za takega šta ga smatrala tudi njegova brata, ki sta imela za vasjo leseno bajto, nekaj ogonov

»Smrkolin.« zavpije grof in skoči s palico nadenj. Toda Tijek ni bil tako neumen, da bi ga počakal, ampak jo je po bliskovito urezal čez travnik. Grof seve za njim. Ko je čutil Tijek, da je grof hitrejši in ga bo kmalu dosegel, je spremenil svoj vojni pohod ter krenil proti dvema jelšama za potokom. Kakor maček se je vzel na prvo in splezal v veje. Grof je prisopihal pod drevo, ko je bil Tijek že v vrhu in mu kazal jezik.

zemlje in sivkasto kožo. Ker torej doma ni bilo bogve koliko dela in jela, sta odredila brata, da naj Tijek pase čez dan krave pri sosednjem kmetu. In tu se pričenjajo naše zgodbe.

1. Tijek pastir

Na jesen je pasel Tijek Kijek krave na obširnem travniku za potokom. Pa pride mimo žlahtni gospod grof s Hompoša, se ustavi pred Tijekom in ga vpraša:

»Tijek Kijek, ali me poznaš?«

»Zakaj pa ne,« pravi Tijek, »saj o vas sem že čul marsikaj.«

»Tako, kaj pa si slišal?« poizveduje grof.

»To sem slišal, da ste vi tisti gospod grof, ki ima spredaj in zadaj krof,« odvrne Tijek.

»Ne vem, zakaj ste tako hudi, če sem vam povedal to, kar govore vsi ljudje,« modruje Tijek na jelši.

»Čakaj, paglavec,« je sopihal grof, »kaj misliš, da ne znam plezati.« In že je pričel grabiti za veje ter nerodno plezati na jelšo. Tijek ga je opazoval nekaj časa, ko pa je videl, da postaja reč nevarna, se je pogumno oprijel veje sosednje jelše ter se v loku kakor veverica spustil na njo ob deblu na zemljo. Tako je bil sedaj Tijek spodaj, grof pa zgoraj.

»Ali kaj daleč vidite, gospod grof?« ga hudomušno sprašuje Tijek. Grofa je kuhala sveta jeza. Hitro se je pričel spuščati z jelše, pri tem pa se mu je zlomila veja, da je telebnil z nosom na zemljo. Tijek pa je bil že zopet v vejah. Od tam je razlagal grofu:

»Vidite, gospod grof, jeza škoduje in hitrica ni nikjer dobra. Vi bi morali

pol trebuha zašpehariti, kakor pravijo ljudje po vasi, pa bi se vam ne bila zlomila veja. Kajti, ni vsak za vse. Vi znate baje dobro jesti in piti, jaz pa plezati.«

Grof je škrtal od jeze ter si tipal otekli nos, toda rekel ni ničesar več, ampak jo je mahnil proti gradu in snoval načrte, kako bo kaznoval predrznega Tijeka Kijeka.

2. Tijek se seznanj z grajskim kozlom

Nekaj dni pozneje opazi grof Tijeka, kako stika za gobami pod gradom. Hitro pokliče oskrbnika in mu naroči, naj zgrabi Tijeka ter ga postavi pred hudega grajskega kozla Bodeža. Res, oskrbnik odide ter zgrabi nič hudega slutečega Tijeka in ga tira v zagrajeno dvorišče, kjer je rogovilil kozel Bodež. Ko zagleda kozel prišleca, povesi glavo in prične stopati ritenski. Oskrbnik postavi Tijeka pred sebe ter zlobno

opazuje, kaj bo. Kozel se zakadi. Tijek pa — ne bodi len, poskoči v zrak in ko pade nazaj, sedi jež kozlu na hrbtu z nosom proti repu. Tako zmanjka kozlu prve tarče in z vso silo se zapodi oskrbniku v trebuh, da ta nemilo jekne in se posadi na zadnjo plat.

Kozel je imel sedaj dovolj opravlja z oskrbnikom na tleh. Pošteno ga je nabutal v hrbet, rebra in glavo. Tijek je urno porabil ugodno priliko, skočil na plot in čezenj v šumo.

Gospod grof je opazoval ta dogodek z grajskega okna. Razložil pa ni, da kozel ne buta v Tijeka ampak v oskrbnika. Šele, ko so grajski hlapci napodili kozla in vlekli onemoglega oskrbnika z dvorišča, je spoznal, da to ni Tijek. Vseeno pa se je nasmehnul, ker je tudi oskrbniku zelo privoščil kozlovo družino.

(Dalje prihodnjič.)

Josip Vandroš

Drejkine verne duše

Lepa je bila svečka, ki jo je kupila Drejka pri vaški trgovki. Za to svečko je morala odšteti ves denar, ki ga ji je bila dala lani botra za god. Pa je bila svečka tudi vredna tega denarja, saj je bila tako lepo bela in je bila obrobljena celo s tremi rdečimi rožicami. Drejka je bila vesela, da je kupila to svečko in je bila prepričana, da bo svečke vesel tudi njen bratec Tinek, ki bo danes gotovo gledal vse popoldne iz nebes na zemljo. In bo videl na svojem grobu svečko, ki gori z rdečim plamenčkom, na njej se pa svetijo tri rožice in je tako bela in lepa kakor nobena druga sveča na pokopališču.

Tinek se bo veselo nasmejal gori za oblakom in bo rekel: »Glejte Drejko! Že delj ko leto dni se igram tod po nebesih, a Drejka me še prav nič ni pozabila. Še rajša me ima kakor takrat, ko sem ji še nagajal na zemlji. Saj drugače bi gotovo ne kupila tako lepe sveče in je ne bi prižgala na mo-

jem grobu. Drejko sem imel rad na zemlji, a še stokrat rajši jo imam zdaj v nebesih.«

Drejka se je smehljaja vso pot, ko sta stopala z materjo proti pokopališču. Smehljala se je tudi, ko je na bratčevem lepo okrašenem grobu prižgala svojo lepo svečko. Še videla ni ljudi, ki jih je bilo vse polno na pokopališču. Gledala je samo na svečko, ki je gorela z drobnim plamenčkom tam ob vzglavju groba, prav pod bornim lesenim križcem. Le včasih se je ozrla v nebo, ki je bilo jasno in je po njem le tu pa tam plaval samotni oblček, hiteč proti belim, s snegom pokritim goram.

»Tinek, ali vidiš svečko?« je rekla tedaj potihoma, da je ni slišal nihče. »Rada te imam še vedno, pa sem jo prižgala, da boš še bolj vesel v nebesih. Ali jo vidiš, Tinek?«

Tinek je gotovo gledal na svečko in na sestrico, ker je svečka tako lepo

gorela, da še utripala ni prav nič. Gotovo je bil jako vesel in mu je bilo morda hudo samo zaradi tega, ker ne more priti iz nebes, da bi se vsedel kraj Drejke in se z njo pogovarjal kakor takrat, ko še ni bil mrtev. No, Tinku pa morda niti hudo ni, saj ve, da pride drevi domov in se bo vso noč pogovarjal z njo. Vse verne duše pridejo nocoj na zemljo, kakor prihajajo vsako leto na to noč. In Tinek bo gotovo prvi, ki prihiti domov. Saj ve, da ga imajo še vsi radi in da Drejka komaj čaka, da ga spet vidi in sliši.

Plamenček na sveči je že pregorel dve rožici in je tajal tretjo. Zvonovi so še vedno pozvanjali tiho in žalostno, a sonce se je pogreznilo za gore. Mrak je vstajal iz črnih gorskih globeli in se je spuščal na pokopališče, da so se videle goreče sveče še lepše. Noč že ni bila več daleč, a tudi tretja rožica se je stajala na Drejkini svečki in plamenček je samo še nemirno vztrepetaval. Vsak čas ugasne in Tinek ne bo gledal več iz nebes, ker bo na grobu tema in ne bo mogel videti ničesar več. Pa se napravi, da poleti vesel domov in se z Drejko pogovori o vsem, kar je lepega.

Z materjo sta se odpravili s pokopališča. Pol ure sta morali hoditi po temni in hrapavi poti, ker je Drejkin dom stal v samotji pod goro. Zvezde so se užigale po nebu, tiste zvezde, ki jih poznajo samo verne duše. Še veter se ni zganil nikjer po dolini, ker nocoj mora veter molčati, da imajo duše mir na dolgi poti iz nebes na zemljo.

Drejka je šla zgodaj spat, ker ji je mati rekla, da mora biti v hiši vse tiho in pokojno. Zakaj drugače si verne duše ne upajo priti, saj ljubijo samo mir in nič drugega. Drejka pa je sklenila, da nocoj ne bo zaspala, pa naj bi jo spanec še tako naganjal. Mižala je ves čas, dokler je bila mati še pokoncu. A ko je mati ugasnila luč, je Drejka spet odprla oči in je tiho gledala v temo. Vsak hip je pričakovala, da se vrata odpro in pride Tinek. Bog ve, ali pride skozi vrata ali skozi okno? Gotovo se bo lepo posvetilo po izbi. Saj so verne duše vse svetle, svetlejš

nego zvezde, ki se izprehajajo po nebu. Ko pride Tinek, bo Drejka naglo vstala in se napravila. S Tinkom sedeta za mizo in se bosta pogovarjala o marsičem. Saj si bosta vedela mnogo

povedati, ker se nista videla že toliko časa.

Drejko so od pričakovanja že ščemele oči, da jih je morala zapreti. A glej — čez tri trenutke se je res nekaj posvetilo pred njo. Dve zvezdi sta se zazibali po izbi in med njima je stal Tinek prav tak, kakršen je bil ta-

krat, ko je bil še doma. Samo klobuka ni imel več. Na glavi se mu je svetilo nekaj okroglega, podobnega veliki zvezdi, ki ima štiri rogljičke.

»Tinek, saj sem vedela, da prideš,« je zaklicala Drejka. Že je hotela skočiti s postelje, da se naglo napravi. A Tinek je zamahnil z roko in se veselo posmejal.

»Le mirno spi naprej!« ji je rekel. »Veš, nimam prav nič časa. Takoj moram nazaj v nebesa. Zunaj me že čaka oblak, da me odnese. Oblaki pa ne čakajo radi. Zato se mi pa mudi. Prišel sem le radi tega, da me spet vidiš in me ne pozabiš. Lepo svečko si mi prižgala na grobu. Ves čas sem jo gledal iz nebes, pa sem bil strašno vesel. Jutri pojdeš hlebčke zbirat po vasi. Le glej, da najlepšega shraniš zame. Pa pridem drugo leto spet domov. Takrat se pa pogovoriva o vsem, ker drugo leto bom imel več časa. Le zdrava ostani, Drejka!«

Svetloba je hipoma ugasnila in Drejka ni videla Tinka nič več. Še vedela ni, ali je odšel skozi okno ali skozi vrata. Bila je žalostna, da bi bila najrajša na glas zajokala. Glejte, tako se je veselila današnje noči, pa se je je veselila zaman. Tinek je pač prišel, se ji posmejal in ji govoril prijazne besede. A samo tri trenutke je bil pri njej, pa je že izginil in zdaj ga ne bo videla do drugega leta nič več.

Drejka je bridko vzdihnila. A tedaj je začutila na licu mehko roko. Odprla je oči in zagledala kraj postelje mater. Svetel dan je že bil in njen zajtrek se je že kadil na mizi.

»No, ali ne pojdeš hlebce zbirat?« se ji je nasmehnila mati. Drugi otroci že davno hodijo po vasi. Ti pa spiš in spiš.«

Drejka se je naglo napravila in poужila zajtrek. Oblekla si je toplo šlabankico, si dela na glavo volneno čepico in vzela s police pisano košarico. Mudilo se ji je na vas, ker je bilo že pozno in ker je mislila, da so drugi otroci pobrali na vasi že vse hlebce. Toda kmalu je videla, da se je prav

po nepotrebnem bala. Zakaj v vsaki hiši je dobila hlebec, ki ga je skrbno spravila v košarico. Obiskala je že vse hiše in se je nazadnje domislila, da mora še do botre, ki je imela veliko hišo precej visoko v gori.

»Botri se gotovo zamerim, če ne pridem k nji,« si je rekla. »Lep hlebec je najbrž spekla prav za mene. Moram k nji, čeprav je pot strma.«

Nič več se ni pomišljala, temveč je krenila na pot, ki se je spenjala v goro. Sonce je prijetno sijalo v gorsko dolino in po skalnatih vrhuncih se je povsod veselo svetil sneg. Pot je bila samotna, da je Drejka prav lahko razmišljala, kar je hotela. Razmišljala pa je samo o pretekli noči in o bratcu Tinku, ki je bil prišel ponoči k nji, pa je tako hitro odšel. Seveda se je Drejka tu pa tam domislila; da je morabit samo sanjala. A hitro je zavrgla to misel in je bila že spet prepričana, da je bil Tinek prav zares pri nji.

»Rekel mi je, naj shranim najlepši hlebec zanj,« je dejala sama sebi. »Pa ga tudi resnično shranim. Samo tega ne vem, kateri hlebec je najlepši, ko so vsi tako lepi.«

Visoko je že bila v gori. Pot se je vila ob strmem prepadu, globoko doli je šumela voda in se zaganjala preko skalovja. Drejka ni bila več daleč od botrine domačije. A vendar se je vsedla ob potu na kamen. Pregledala je vse hlebce, ki jih je imela v košarici, in jih je izbirala. A nikakor se ni mogla odločiti, kateri bi bil najlepši, da bi ga shranila za mrtvega Tinka. Položila je vse hlebce nazaj v košarico in se napotila naprej.

Zavila je v ozek jarek, nad divjo vodo je bila tu razpeta ozka brv. Drejka je kar zletela po nji in je že bila onkraj jarka. Pred sabo je zagledala ravnico, polno lepih njiv in sadnih dreves. Tam je stala botrina domačija, prostorna in lepa, in se je vsa svetila v jesenskem soncu. Drejka je še bolj pospešila korake in je kar naenkrat stala v veži.

(Konec prihodnjič.)

Deček iz sirofišnice (Povest)

Vojna!

Logonder se je zatopil v časopis; tiho je bilo, le muhe so oživiljale kavarniško tišino. Ljudje so se bili večinoma umaknili domov ali pa zlezli v Sočo. Bilo je že ob koncu vročega goriškega julija. Ko se je Tonek čez nekaj časa ozrl skozi veliko kavarniško okno, je opazil, da so se kljub popoldanski uri začele ulice zopet polniti z ljudmi. Na vseh obrazih je bilo videti nenavadno razburjenje, hitro so tekali mimo oken z malimi tiskanimi listi v rokah. Tu in tam se je sešla gruča, mahala z listi, jih napeto čitala, razburjeno govorila in se razšla. Tonek je hotel že opozoriti gospodarja, tedaj je opazil na cesti dva cesarska orožnika z nasajenima nožema, v kavarno je pa planil zagorel deček in zakričal:

»Avstrija je napovedala Srbiji vojno«, zagnal bel list po tleh in odbrzel na ulico. Logonder je skočil po list, se s tresočimi rokami postavil v svetlobo, prečital usodne vrstice in z mrtvaškim glasom zamrmral:

»Vojna! Fant — vojna!«

Tonku je bila ta novica velika novost, vesela novost. V spominu je trenutno oživelo dvorišče sirofišnice, z njim »krvave bitke«, ki sta jih bojevala z Binetom, seveda brez topov in pušk. Sedaj se pa obeta nekaj resničnega. Z radovednim in živim glasom je vzkliknil:

»Zaresna, resnična vojna?«

Logonder ga je temno pogledal, zmajal z glavo in s poudarkom dejal:

»Ne veseli se, fantič, vojna, vsaka vojna je žalostna.« Že je stal med njima orožnik, bog ve, mar se je izkopal iz tal. Logonder, boj se!

»Wie? Kako? Vojna žalostna, hočete reči — nepravilna?«

»Tudi nepravilna, ker bo tekla nedolžna kri.« — Rezke in sovražne so bile besede, močna odločnost je bila v njih.

»He-he — nepravilna vojna, pravite?« Položil je veselo se smeje težko roko na gospodarja. »V imenu postave — sledite mi!« S smehom na obrazu je z zlobno močjo sunil Logondra s kopitom.

»Marš, vorwärts!«

Logonder se je zamajal, zahropel in zrastel. Tonek je mislil, da bo podrl orožnika. Potem je omahnila stisnjena pest, obrnil se je k prestrašenemu Tonku.

»Fant, tu denar za vožnjo domov, danes te ne morem spremiti. Pazi na dom —«, beseda je zadrhtela, s preroškim glasom je zamolklo nadaljeval: »na dom pazi, tudi njega bo zadela vojna, gorje mu, gorje goriški deželi! Morda se vrnem...«

Nemčurski orožnik se je glasno zarežal:

»Bomo videli, marš!«

Logonder ga je divje pogledal, da je bojevitemu redarju zastala beseda.

»Fant, zapomni si: vsaka vojna je krivi...« — več ni utegnil. Mušta-

car je zarohnel in treščil Logondra skozi vrata, da se je opotekel med zbegane meščane. Tiho so se umaknili, ko je stopal med njimi s ponosnim čelom, ob strani pa dva bliščeča, v soncu krvavordeča noža proti stražnici na Travniku. Zastala je razburjena beseda, ljudje so zlezli vase, boječe se je ozrl vsakdo, preden je spregovoril; morda stoji za njim mož, gnusen izdajalec. Težka mora je davila sleherno bitje in se zagrebla v vsa dobra srca.

Tonek je zbežal iz kavarne. Noge so mu klecale v kolenih, ni mogel izdaviati besedice, ki mu je zastala na jeziku. Ko je videl, da je zginil gospodar v množici, je zajokal.

»Gospodar, moj gospodar! Kam ga ženete?« — kakor bi ranjena zver zatulila v deževni noči. Ljudje so se stresli in povesili glave, kar jih je šlo mimo, so pospešili korake, le postarén človek je sledil omahujoči siroti, ki je blodila brez cilja v julijskem večeru. Na samem je pristopil možak.

»Ti si Logondrov mlinarček?«

»Sem.«

»Zakaj so ga pa odgnali?« — na uho mu je govoril.

»Vsaka vojna je krivična, je dejal orožniku.«

»Tiše govori, dečko, te besede so nevarne!« ozrl se je in premočil okolico.

»Ali ga bodo kaznovali zato?«

»Če je vojna, so stroge postave, ne smeš govoriti, kar misliš!«

»Kaj pa, če je res?«

»Vse eno. Tisti, ki delajo vojno, so krivični v vsem. Domov se odpelji in povej samo Kapu, kaj se je

zgodilo — potem pa poišči v Logondrovi pisalni mizi njegova pisma in jih varno skrijta. Ne izprašuj, zakaj! Pazita pa dobro na hlapca, ovaduh je.«

Tonek vsega tega ni prav razumel, neodločno je zrl v skrbeči kmetov obraz.

»Ne premišluj, mlinarju tako povej in reci, da ga pozdravlja nanoški Bajc.«

Trda polnoč je bila, ko se je Tonek tipal mimo skladišča proti mlinu, kjer sta spala z mlinarjem. Čuvaj je zarenčal, a ko je zavohal Tonka, se je umiril in legel. Skovir je skovikal na posušeni murvini rogovili, ko je potrkal Tonek na vrata mlinarjeve sobe.

»Križ božji, kdo je? Ali si ti, Tonek?« Bdè je čakal dečka, nogo si je bil popoldne spahnil v kolku, ko je nerodno stopil, sedaj mu je oteklina prizadevala hude bolečine. »Hvala bogu, nogo sem si spahnil. prinesi mi golido vode, da si bom ... Kaj pa ti je, dečko? Ves prepaden si.«

Ko je zvedel strašno novico, se je prijel za glavo; ne meneč se za bolečine, je vstal in se oprl na dečka.

»Hitiva, da ne bo prepozno, za boga! Kaj bo z Logondrom, kaj, kaj?!«

Sredi pota ga je bolečina v kolku premagala, sesti je moral na tvalo pri hiši, nobena moč ga ne bi mogla spraviti na noge.

»Pojdi sam, saj veš, kje je miza, odpri jo, v železni škatli so pisma.«

»Že grem.«

Tiho se je popel čez stopnice, odpri vrata in prisluhnil. Vse je bilo tiho, le Lucijino smrčanje se je

oglašalo iz sosednje čumnate. Miza je bila zaklenjena; poiskal je lovski nož in privzdignil mizno ploščo, odprl predal, poiskal zabojček in se vrnil k stokajočemu mlinarju. Ta je olajšan vzdihnil in se spravil na noge. Tonek je moral vleči oba — njega in težki zabojček z nevarnimi pismi. Že sta se bližala mlinu, tedaj se je utrgala iz teme mala postava in se bližala.

gocení zaklad, potem sta pritrdila desko nazaj, pomedla smeti in legla počivat. Skržati so proti jutru utihnili, luna je obledela, z zeleno lučjo napojila meglice, ki so se lahko dvigale iz Soče in zastrle vso ravnico.

Logondra so zaprli za omrežje policijske ječe na Travniku. Orožnik ga je ovadil, da je govoril proti državi, češ, ni pravična, ker je napovedala vojno. Kaj takega je bilo v

»Slisala, pes rencal, imela vstat, gledat, ke je. A ti, Kapo, in Tone.« V zmrcvarjeni slovenščini se je oproščal, zvijal in škilil na zaboj, ki ga Tonek ni mogel skriti nikamor.

»Daj, daj, zgubi se, nihče te ni klical«, ga je podil mlinar. Skrbelo ga je, da bi suha južina kaj ne zvohal.

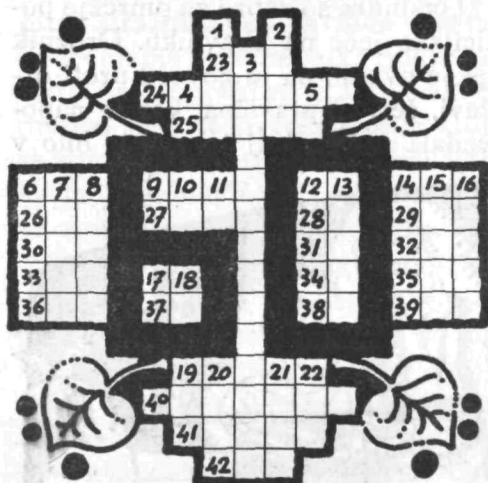
»Tezko nosi, jaz pomaga hoče?« Silil je bliže, poprijel zaboj, ga skoro prebodel z zahrbtnim pogledom in se bedasto režal. Tonek je stisnil zaboj k sebi in zbežal v mlin. Pičino — to je bilo človeče — se je tenko zahihital in zginil v temo. Nejevoljen, je skoro po vseh štirih prilezel stari mlinar v mlin, potem sta zastrla okna, dvignila desko iz tal, skopala jamo, kamor sta skrila dra-

tistih časih huje kakor ubiti in oropati človeka. Logonder je vztrajal pri svoji izpovedi — vojna je krivica, je in je. To je bilo vse, kar so spravili iz njega. Za svoje prepričanje je moral pretrpeti najslabše ravnanje. Pehali so ga iz ječe v ječo, krmili ga z jedmi, da bi jih še prašič ne povohal, klicali ga slehernu uro k zasliševanju, da je prej trdni in zdravi Logonder hiral dan za dnem. Domov ni smel sporočiti nobene vrste, a pošto, ki jo je pisaril Tonek, so odvezemali ter ga na ta način odtrgali od sveta. Nekega dne so ga uklenili in odgnali v Trst, kjer so ga zaprli v ječo »via Gesuiti«. Med stenici in najslabšimi zločinci je čakal obsodbe.

(Dalje prihodnjič.)

Zastavice za brižne glavice

1. JUBILEJNA KRIZALJKA

Pomen besed:

Navpično: 1. Kem. element; 2. žival (plazilec); 3. slov. pisatelj-jubilant; 4. domača žival (srbskohrv.); 5. števniki; 6. telesnovzgojna organizacija; 7. sveta podoba; 8. rimska provinca; 9. utež (kratica); 10. plosk. mera; 11. grška črka; 12. slovenski vojvoda; 13. polotok v zasedenem ozemlju; 14. posoda; 15. obrežje; 16. ptica; 17. nada; 18. predlog; 19. edin; 20. drožje; 21. žensko ime; 22. del sobe.

Vodoravno: 6. sorodnik; 9. moško ime; 12. pogojnik; 14. telesna stran; 17.

člen; 19. član mladinske organizacije; 23. žensko ime; 24. mladinski list; 25. ud; 26. čutilo; 27. gomila; 28. del voza; 29. števniki; 30. zbor; 31. predgorje; 32. klica; 33. osebni zaimek; 34. staro mesto v Babiloniji; 35. veznik; 36. ličilo; 37. ital. reka; 38. kaz. zaimek; 39. rastlina; 40. črtalo; 41. žensko ime; 42. poženje.

2. PREMENE

1	2	3	4	5	žensko ime
4	5	1	2	3	moško ime
1	5	3	2	4	pogansko božanstvo
4	3	2	1	5	podnebje

3. BESEDNA UGANKA

J..... po svobodi hrepeni,
č..... za svobodo se bori,
um..... nam z lepoto srca vžiga,
l..... razred je lahko in knjiga,
cv..... lepih rožic poln je kraj,
sv..... v večnosti uživa raj, a tu ugleden
je gospod. Ugani vse zdaj, mladi rod!

4. POSETNICI

Gojko Divjan

EDVIN SKROP

Povej poklic teh dveh gospodov!

REŠITEV UGANK IZ PRVE IN DRUGE ŠTEVILKE

I. Križaljka CMD: vodoravno: 1. pir, 2. c-dur, 3. Simon Gregorčič, 4. oko, 5. sol, 6. gruda, 7. Rab, 8. odjem, 9. ja, 10. Pulj, 11. to, 12. Eda, 13. kar, 14. epi, 15. čep, 16. Aida, 17. on, 18. če, 19. apetit, 20. Eva, 21. Oratar, 22. jasa; navpično: 1. pes, 4. os, 6. grof, 9. jutro, 15. Čič, 16. ar, 21. oj, 23. idi, 24. rum, 25. rodoljubje, 26. aloe, 27. dočje, 28. Edi, 29. pač, 30. ko, 31. Reka, 32. do, 33. Sara, 34. ne, 35. le, 36. rad, 37. cp, 38. mi, 39. Ra, 40. as, 41. teta, 42. Iva, 43. Sara.

II. Besedna uganka: jesen.

III. Čarobni kvadrat: Mars, adur, ruda, sram.

IV. Številčnica: k, ko, kol, kolo, kolos, sokol.

V. Podobnica: Več glav več ve.

VI. Trije obrtniki: tesar, strugar, mizar.

VSEH ŠEST UGANK SO PRAVILNO REŠILI:

Tatjana Slamičeva, Miloš Rabič, Milenca Kosmova, Joško Ferluga, Julka Šembrekova, Danica Vraničeva, Iva Stresova, Maja Ljubičeva in Drago Kveder, vsi iz Ljubljane; Zoran Jerin in Mirko Jenko iz Celja; Božica Roševa iz Dola pri Hrastniku; Ernest Mayer in Ivan Svoljšak iz Doba pri Domžalah; Danka in Samo Pečarjeva, Dušan in Boris Dernovšova, Janko Blažič, Jelka Jarčeva, Herma Mikičeva in Vinko Šarc, vsi iz Maribora; Irena in Maks Hribovškova iz Motnika pri Kamniku; Vera Ivanšekova iz Ptuja; Anton Debevc iz Rakke; Zlatica Jugova iz Studencev pri Mariboru.

Eno uganko je rešila Živka Faturjeva iz Ljubljane.

Iz mladitj peres

Prispevki »Žvoncekarjev«

ENGELBERTU GANGLU

12. novembra 1933

Pozdravljen, spoštovani jubilant!
Vodnik ponosni vseh sokolskih čet,
izpolnil danes šestdeset si let,
a duh Tvoj še mladeniško je vnet
za domovino, ves slovanski svet.
Ponosna nam, nesmrtna dela snuješ,
glas krepki pesniški se Tvoj
prav od Triglava do Vardarja čuje,
kako svari pred besom zlobe tuje,
vzpodbuja, boža, podučuje,
za svetle ideale navdušuje,
svobodo vsem Slovanom prerokuje!...

Pred svečnikom, ki nam to oznanja,
mladina vsa se v spoštovanju klanja!

Elko Vidic

SPOMINČKI

Otroška, najlepša leta smo prebili
v štorah pri Celju. Očka so bili po-
stajenačelnik, torej se niso mogli toli-
ko zanimati za nas, oziroma za naju.
Za naju pravim, namreč za brata in
zame. Starejša sestra je bila hudo bol-
na, ležala je v bolnici, tako da ni bilo
mame nikoli doma. Imeli smo še prav
majhnega brata, za katerega pa skoro
vedeli nismo. Z bratom sva bila to-
rej prepuščena sebi. Dasi je brat dve
leti mlajši od mene, sva se vendar prav
dobro razumela. Saj sva vse skupaj
doživljala in bila — žal prevečkrat
skupaj tepena. A nič naju ni bolelo.
Kričala sva pač, da so prej prenehali s
preljubeznivo palico. Imela sva mnogo
prijateljev.

Ti prijatelji so imeli kozla, mi vo-
ziček. Čudno se vam zdi, da se spo-
minjam ravno takih stvari. Toda, po-
zor! Kozla smo vpregli v voziček, mi
junaki pa smo se skobacali gor, se v
diru odpeljali, tako da smo se nešteto-
krat znašli v jarkih s kozlom vred. Do-
mov smo prišli taki, da se je križala
naša stara Micka in nam rekla, da smo
»ravbarji«. Bili smo jako »muzikalični«
ljudje vkup. Naše harmonike, piščalke
in boben so oddajali kar najlepše gla-
sove, če smo se spravili nanje. Nekoč
smo se zmenili, češ da gremo pogle-

dat malo po svetu. Zjutraj smo se od-
peljali s kozlom v sosednjo, precej od-
daljeno vas. Dobro se nam je godilo!
Ljudje so nas radi videli, morda tudi
poslušali (danes tega ne vem), dali so
nam črešenj, sočnih hrustalk. Lačni
nismo bili. Naša dekla nas je čakala,
prišli smo domov šele zvečer. Bila sva
z bratom strašno tepena, čeprav sva
se skrila na podstrešje. Seveda drugi
dan nisva smela nikamor, samo na vrt.
Pred hišo je bil izredno velik in lep
vrt. Skozi odtrgane late (najino delo)
so prišli k nam najini zvesti prijate-
lji. Če ni bilo drugače, sva pa midva
ušla k njim. O, ne vem dneva, da ne
bi midva kaj »pametnega« naredila.
Zato so naju postrani gledali, le stari
oča so bili najin prijatelj. O, radi so
naju imeli, saj naju imajo še sedaj, ko
sva večja in so oni izpolnili 98. leto.
Vsak večer sva z bratom pokleknila
ob njihova kolena in molila.

Še nekaj! Kadar sva kakšno pamet-
no izvedla, je prišel parkelj z verigo,
a hvala bogu samo pred vrata. In mi-
dva, junaka, sva se ga resnično bala,
ne čudite se, če sva prilezla prašna iz-
pod kakšne omare. O, midva sva dobro
vedela, da je parkelj hud, saj sva ga
videla na god sv. Miklavža, kako dol-
ge roge ima in kako črno zna gledati.

Najlepše pa je bilo, kadar so stari
oča začeli pripovedovati pravljice, dol-
ge, dolge o vilah, kraljevičih in kralji-
činah. Takrat sva komaj čakala in se
veselila z bratom, kdaj pride kraljevič
po mene in bova potem oba šla z njim.
»Jaz bom kraljičina, ti boš pa lahko
imel velik, velik meč in puško, sem
mu dejala«. In brat je bil zadovoljen,
pa še kako.

Bili so to časi, polni zlatega veselja,
tistega pravega, edinega.

Kmalu sem morala v šolo. Učila me
je sestrična, ki sem ji kar čez noč mo-
rala reči gospodična učiteljica. O, in
vsak dan sem klečala, pa zakaj? Ker
mi je bilo dolgčas po bratu, in nisem
znala sedeti na miru. Pravila sem bra-
tu, kako hudo je v šoli. Pa se je odlo-
čil, da pojde enkrat z menoj! In res!
Toda že prvo uro je zadremal. Jaz sem
ga pustila, saj je, preden je zadremal,
rekel, da se mu smilim.

Preselili smo se v Zalog. Nikdar ne
pozabim z bratom tistih prelepih ča-
sov. —

Jožica K.

Stric Mafic s košem novic

Njihovi Veličanstvi kralj Aleksander in kraljica Marija sta odpotovala pretekli mesec v Sinajo v Romuniji na proslavo 50. letnice »Peleša«, dvorca romunskega kralja, in odtod v Grčijo, Carigrad in na otok Krf, kjer sta se poklonila spominu padlih in tam pokopanih srbskih vojakov, ki so se borili na solunski fronti za našo svobodo.

Jugoslavija ima 86 mest, v njih prebiva 1.939.235 ljudi, to je 13,92% vsega prebivalstva. Več kakor 100.000 prebivavcev imajo samo 3 mesta (Beograd, Zagreb, Subotica), 4 pa več kakor 50.000, med njimi tudi Ljubljana. Od leta 1921. pa do danes se je prebivalstvo jugoslovenskih mest pomnožilo za eno tretjino.

Češkoslovaška republika ima po najnovejšem štetju 15 milijonov prebivavcev.

Na Češkem so za poskušnjo začeli podkovati konje z gumijevimi podkvami. Pravijo, da konjem na gladkem asfaltu manj drči, pa tudi njihov peket ne bo več tako glasen.

Španska vlada je dala postaviti Rodriгу Jerezu spomenik, ker je baje prvi v Evropi kadil tobak. To je bilo l. 1560. Tobak je prinesel iz Amerike, kamor je spremljal Kolumba na njegovih vožnjah.

V začetku prejšnjega meseca so se dvignili trije ruski letalci v zrak s stratosfernim balonom. V dobrih 4 urah je balon dosegel višino 19.000 metrov nad morjem. S tem so Rusi za 3000 m prekosili lanski rekord prof. Piccarda. V tej višini so za beležili 67 stopinj mraza, v gondoli sami pa je bilo 22 stopinj toplote.

V Južni Afriki je letos poleti zaradi velike suše poginilo šest milijonov ovac, zaradi česar se bo zelo skrčil letošnji pridelek volne.

Ameriški prezident Roosevelt je velik zbiralec znank. Njegova zbirka znank bo kmalu največja v Ameriki, ker mu jih pošiljajo ameriški državljani z vseh strani države, pa tudi od drugih.

Nemci so izumili pred nedavnim drob-nogled, ki baje tisočkrat bolj poveča kakor najboljši dosedANJI mikroskop. Novi aparat je na elektriko in nima nikakih leč.

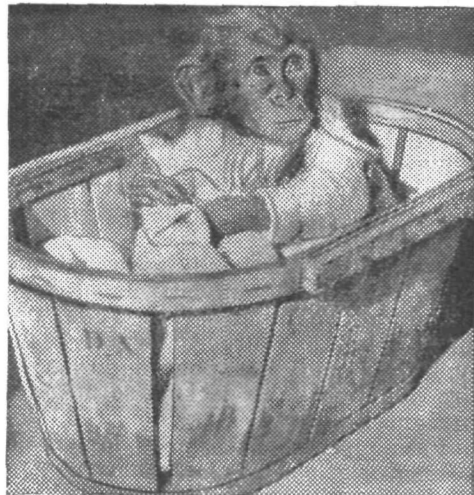
Bolgarski kralj Boris je praznoval 3. okt. 15. letnico vladanja. Bolgarija pa je proslavila 5. oktobra 25. letnico, odkar je bila proglašena za neodvisno državo.

Kalifornijske pomaranče bodo letos zaradi ugodnih vremenskih pogojev veliko večje nego običajno.

V New-Yorku so otvorili pred kratkim veliko izposojevalnico za otroške igrače, kjer si bodo malčki lahko izposodili za mal denar vse, kar si bodo poželeli.

V noči med 7. in 8. oktobrom so v Franciji ukinili poletni čas in pomaknili ure za 60 minut nazaj (glej članek v 1. številki letošnjega »Zvončaka«).

Rimski urar Battarini je stavil s svojimi prijatelji, da bo potegnil s svojimi zobmi avtomobil s šestimi osebami 300 metrov daleč v hrib. Produkciji je prisostvovala ogromna množica radovednežev, ki so prišli na svoj račun, kajti močnemu urarju se je reč posrečila in je dobil stavo 4000 lir (12.000 dinarjev).

Ljubljenska vseh obiskovavcev, posebno mladine, v londonskem živalskem vrtu je gornja opica, ki je gledalcem v nepopisno zabavo.